

B"H

Šabat Šoftim

Jeruzalem	18:41	19:58
Zagreb	19:43	20:42
Rijeka	19:48	20:47
Split	19:36	20:35
Dubrovnik	19:28	20:27
Vinkovci	19:30	20:29
Sarajevo	19:29	20:28
Doboj	19:32	20:31
B. Luka	19:36	20:35
Beograd	19:23	20:27
Novi Sad	19:27	20:24
Subotica	19:29	20:35
Zrenjanin	19:25	20:29
Niš	19:15	20:17
Beč	19:47	20:45
Frankfurt	20:22	21:20
Edison, NJ	19:34	20:33

Dnevni Zmanim za Grad Zagreb

Na dan: utorak 21.8.2018.

Alot Hašahar	4:23
Najranije Talit	5:04
Nec Hahama	6:03
Najkasnije Š'ma	9:31
Zman Tefila	10:40
Hacot	12:59
Minha Ketana	13:33
Plag Haminha	18:28
Šekia	19:54
Cet Ha-kohavim	20:36

Paraša Šoftim

(D'varim 16,18-21,9)

Moše daje upute izraelskom narodu da u svakom gradu imenuju suce i službenike koji će provoditi zakon: „Pravdu, pravdu ćete provoditi,“ nalaže im, a morate ju odmjeravati bez korupcije i pristranosti. Zločin treba detaljno istražiti, a dokaze temeljito razmotriti – najmanje dva vjerodostojna svjedoka su potrebna za donošenje presude i odmjeravanje kazne.

U svakom naraštaju, kazuje Moše, bit će onih kojima će biti povjeren zadatak da tumače i primjenjuju zakone

Tore. „Radit ćeš u skladu sa zakonom kojem će te oni učiti i prema prosudbama u koje će te oni uputiti; nećeš se okrenuti od onoga što ti oni kažu ni lijevo ni desno.“

Paraša Šoftim uključuje: zabranu idolopoklonstva i vračarija; zakone kojima se uređuje imenovanje i ponašanje kralja; vodič za izgradnju „gradova pobježišta“ za one koji su počinili nehotično ubojstvo. Izložene su i brojne ratne uredbe: izuzeće od odlaska u borbu za one koji su se tek vjenčali, izgradili kuću, posadili vinograd ili „se boje ili su meka srca“; zahtjev da se prije napada na neki grad ponude uvjeti za mir; zabrana objesnog uništavanja nečega što je vrijedno, a kao primjer se navodi zakon kojim se zabranjuje sječa stabala voća radi opsade (u tom smislu je i glasovita izreka u Tori „Jer čovjek je stablo u polju“).

Paraša završava navođenjem zakona o *egala arufa* – posebnom postupku koji treba provesti kad se ne zna tko je ubojica, a tijelo je pronađeno negdje vani – što povlači odgovornost zajednice i njezinih vođa ne samo radi onoga što čine, nego i radi onoga što su mogli spriječiti da bude učinjeno.■

Preveta: Dolores Bettini

Alija po alija

Kohen - prva alija - 18 p'sukim - 16,18-17,13

Treba postaviti suce da razjašnjavaju zakone i sudske izvršitelje za provođenje zakona diljem zemlje, a oni svoje dužnosti moraju obavljati pravedno. Oni ne smiju iskrivljavati zakon, ni pokazivati pristranost, ili uzimati mito koje zasljepljuje i izopačuju čak i najpoštenije i najodgovornije u narodu. Pravda se treba provoditi gorljivo, tako da budemo vrijedni življenja u *Erec Jisraelu* i da tamo procvjetamo.

Što ako sudac odluči glasati u korist potkupljivača, čak i bez mita. Pravda je svejedno zadovoljena. Je li mito manje ozbiljan prekršaj? Odgovor je **ne**. Mito je mito. Jedna stvar vodi drugoj, i pravda će biti iskrivljena.

Cedek cedek tirdof - Pravdu ćete tražiti. Na dvostruko ponavljanje riječi *cedek* može se gledati kao na podsjetnik da pravdu ne samo da treba slijediti, već da i sredstva koja se koriste u ostvarivanju pravde također trebaju biti pravedna. Mi ne stavljamo svoj potpis na ideju da cilj opravdava sredstva.

Ismijavati pravdu, a tvrditi da je to pravda najveći je mogući prijestup. *Cedek b'cedek*, pravda s pravdom ...

Zabranjena je sadnje stabala u dvorištu *Mikdaša* (ili blizu *Mizbei'aha*) - to je idolopoklonička praksa. (Ova zabrana vrijedi i danas.)

Zabranjeno je postavljanje spomenika (kao što se vrši pri obožavanju idola) B-gu (čak i uz "ispravne" motive).

Ismijavanje pravde navedeno je uz idolopoklonstvo kako bi se istaklo koliko je ozbiljan taj grijeh. Pirkei Avot navodi da "mač dolazi na svijet zbog izvrtačenja pravde ... progonstvo dolazi zbog idolopoklonstva".

Oba grijeha dovode do toga da izgubimo posjed *Erec Jisraela*. I obrnuto, ako ostanemo vjerni B-gu i međusobno se odnosimo pošteno i pravedno, to će nam osigurati posjedovanje naše zemlje. Gemara navodi da je "imenovanje neprimjerenih sudaca ekvivalent sadnji stabla u blizini žrtvenika". Posaditi stablo u pokušaju da bolje uresimo Hram čin je potpune zablude. Ljepota *Beit HaMikdaša* proizlazi iz njega samoga i to je njegova duhovna suština. Misliti da vanjsko ukrašavanje može pridonijeti njegovoj ljepoti je pomankanje razumijevanja onoga što *Beit HaMikdaš* jest. Isto tako i imenovanje sudaca zbog njihovog izgleda, bogatstva, stasa, itd. (a ne zbog učestalosti i umješnosti suđenja) podjednako je "promašen cilj".

Žrtvovanje životinja koje imaju nedostatke zabranjeno je. (Tora na drugom mjestu nabroja vrste nedostataka - Gemara se bavi tim pojednostojima)

Tora dalje naglašava da je idolopoklonstvo najteži grijeh. Ako među sobom otkrijemo svog bližnjeg Židova koji štuje bilo koga/što drugo osim B-ga, moramo vrlo pažljivo istražiti slučaj protiv njega (ili nje). Ako je osoba osuđena od strane suda, kazna je smrt kamenovanjem, čime se uklanja zlo iz naše sredine. Neophodno je svjedočenje najmanje dvojice svjedoka da bi ga se osudilo. Nitko ne može biti osuđen na smrt (ili biti kažnjen na neki drugi način) svjedočenjem samo jednog svjedoka. Sami svjedoci često su uključeni u izvršenje kazne.

Tora zatim uspostavlja mehanizam za održavanje židovstva kroz generacije (naglašavajući, između ostalog, da ako nastanu sporovi ili je potrebno pojašnjenje halahičkih točaka, da se moramo posavjetovati sa sucima **u svoje vrijeme**) te dina-

mička primjena halahe u sva vremena (dajući učenjacima mehanizam za donošenje zakona za očuvanje Tore i njezino pravilno poštivanje).

Dužni smo učiniti sve što Sanhedrin (najviši halahički autoritet) uči i zapovijeda. Ne smijemo skrenuti od njihovih odluka "ni desno ni lijevo".

S gledišta micvi

Uvod u Rambamovu Knjigu micvot sadrži 14 "pravila" prema kojima Rambam broji 613 *micvot* Tore. Prvo pravilo navodi da se rabinske *micvot*, poput Hanuke i Purima, neće računati među 613 *micvot* Tore.

Ovo se može činiti jasnim, ali Rambam se osjeća dužnim da formulira ovo pravilo kojim se suprotstavlja onima koji su brojali *micve* prije njegovog vremena, a koji **jesu** uključivali neke od "rabinskih *micvot*" među *tarjag*. Zbog čega bi netko smatrao postbiblijske *micvot* Hanuke i Purima dijelom zakona Tore? Isto tako, zašto se *braha* za *micvot*, koja kaže "... B-že ... koji si nas posvetio svojim *micvot* i zapovijedio nam ..." također kaže i za šest rabinskih zapovijedi? (svijeće za šabat i *jom tov*, svijećice za Hanuku, Megilat Ester i druge Megilot, *netilat jadajim*, Hallel i tri vrste *eruva*.) Odgovor na oba pitanja temelji se na *p'sukimima* s početku ovotjedne *sedre* koja govori o autoritetu *micvot* Sanhedrina. U suštini, Tora nam nalaže da držimo rabinski zakon.

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alija**

Stoga se može tvrditi da rabinski zakon **jest** zakon Tore. Iz toga slijedi da bi se moglo razmotriti ubravanje Hanuke i Purima među 613, i logično je koristiti formulu *brahe* za *micvu* za rabinske *micvot*.

Rambam se tome ne protivi. Međutim, on inzistira na tome da rabinske *micvot* ne možemo zasebno uračunati među 613. To bi moglo dovesti do neodržive situacije da bi svaki puta kada bi Sanhedrin stvorio novu rabinsku *micvu* bilo potrebno ponovno odrediti broj *micvot*. Onaj tko, na primjer, ne pali svijeće za Hanuku, istodobno neispunjava rabinsku zapovijed i dvostruko krši *micvot* Tore *taase* i *lo tasur*.

Znači li to da je kršenje rabinskog zakona ekvivalentno (ili čak teže) od kršenja zakona Tore?

Općenito se smatra da je Tora "svojim autoritetom poduprla" rabinski zakon, no rabinski zakon ostaje "jednu razinu", da tako kažemo, ispod zakona Tore. Bez te bi razlike, rabinski zakon možda bio zabranjen zbog *bal tosifa* (nadodavanja Tori).

Među uredbama Sanhedrina, koje smo dužni slijediti, jest i njihovo predstavljanje Usmenog zakona, te njihovo izvođenje zakona Tore pomoću 13 "talmudskih" načela analize - i jedna i druga se smatraju "D'O'rajta" (zakonom Tore), te različitim odredbama i mjerama koje Sanhedrin donosi kao zaštitu zakona Tora, ili zbog sličnosti sa zakonom Tore, ili iz kojeg god drugog razloga su donijeli svoju odluku.

Mi koji smo stajali na Sinaju prihvatili smo judaizam "u paketu". Obavezali smo se na Pisanu Riječ, na Usmeni zakon onako kako ga poučava Talmud i kao što je predstavljen i pojašnjen susljednim Sanhedrinima, rabinskom zakonu kako

je objavljen kroz naraštaje. Mi smo karike u lancu tradicije koji je bio iskovan na Sinaju, a mi moramo učiniti svoj dio kako bismo lanac održali čvrstim i prenijeli ga na sljedeću generaciju i dalje.

Učenjak Tore koji ima autoritet da donosi halahičke presude, a koji se protivi Sanhedrinu i potiče druge da zanemare njihovu odluku, može (pod određenim okolnostima) biti pogubljen. Takav je pojedinac poznat kao *zaken mamrei* i na kraju mu sudi Veliki Sanhedrin. Ovo će poslužiti da odvraća narod od takvog ponašanja. Prosječni Židov nije na isti način podložan mogućem pogubljenju, ali je ipak upozoren na ozbiljnost nepokoravanja rabinskoj vlasti. [Vjerojatno je da zapravo nikada niti jedan pojedinac nije bio pogubljen kao *zaken mamrei*, no ova ideja daje ogromnu težinu ozbiljnosti rabinskog zakona.]

Levi - druga alija - 7 p'sukim - 17,14-20

Kada će narod ući u zemlju, osvojiti je i nastaniti se u njoj, pa kada zatraži kralja (poput naroda oko njih - ova fraza u sebi sadrži upozorenje protiv takvog zahtjeva iz pogrešnih razloga), *micva* je da se "nad nama postavi" kralj (kojega B-g izabere) iz židovskog naroda - za kralja ne smijemo izabrati ne-Židova. Kralj ne smije posjedovati previše konja (odnosno više nego li je potrebno za njegovu vojsku itsl.), niti smije povesti narod natrag u Egipat - zabranjeno nam je da se nastanimo u Egiptu. (Posjete su dopuštene.) Kralj ne smije imati prekomjerno broj žena (više od 18), niti smije nakupiti prekomjerno bogatstvo (to se odnosi na bogatstvo za njegove vlastite potrebe - sva novčana sredstva potrebna za upravljanje kraljevstvom isključena su iz zabrane).

Kralj mora napisati *Sefer Toru* za sebe (uz onu za koju mu je naređe-

no da je napiše kao Židov). Tu Toru treba kopirati iz *sefer Tore Beit Ha-Mikdaša*.

Kralj Izraela ima impresivne ovlasti nad svojim podanicima. Zbog toga je za njega nužno da neprestano pred sobom ima "silu skromnosti" i moralna ograničenja Tore. Tora je njegov vodič ka ispravnom načinu vladanja. Kralj koji se rukovodi zakonom i vrednotama Tore veliki je dobitak za Izraelski narod. Kralj koji nije takav, naš je najstrašniji rizik.

Šliši - treća alija - 5 p'sukim - 18,1-5

Kohanim-Leviim neće dobiti zemljišta u *Erec Jisraelu* (osim gradova koje su im ustupila plemena), niti će sudjelovati u razdiobi ratnog plijena - njihova svetu službu u *Mikdašu* smatra se njihovim dijelom.

(Među ostalim darovima za *kohena*), *kohen* treba dobiti točno određene dijelove svake životinje zaklane za hranu - prednje noge, jezik i okolno područje, želudac i okolni loj, *t'ruma* od uroda i prvo ostrizenu vunu ovaca. Ovi su darovi pravo *kohena* zbog njegove svete službe.

S gledišta micvi

[1] S obzirom da je *t'ruma* "kodesh" i zbog toga je se u današnje vrijeme ne može dati *kohenu* zbog rasprostranjenog stanja obredne nečistoća, druga dva spomenuta dara nisu sveta, pa se stoga mogu davati i danas.

[2] *T'ruma* očito vrijedi samo u Izraelu. Ali isto tako i "prvo striženje ovaca". To je manje očigledno, jer to nije poljoprivredna *micva*. (Imajte na umu da Mišna u Hulin 11 navodi da se ova *micva* primjenjuje i izvan Izraela. Rambam u Gemari u Hulin nalazi mjesto koje kaže da halaha **nije** poput ovoga u Mišni.) Pojam "**reišit**" koristi se za *t'ruma* i za prvo striženje. I u istom *pasuku*. Ovo je

(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alijsa**

tekstualna veza sa propisom Usmenog zakona da je prvo striženje obaveza samo u *Erec Jisraelu*. Ironično, postoje *micvot* koje Tora izravno povezuje s *Erec Jisraelom*, a Usmeni zakon kaže da su isto tako obavezne i izvan Izraela (uz određene razlike). *Orla* je dobar primjer toga. Zatim, postoje *micvot* koje Tora zahtijeva samo u *Erec Jisraelu*, no učenjaci ih traže i van *Jisraela*. *Hala* je dobar primjer toga. Još dvije stvari o prvom striženju. Obaveza započinje s najmanje pet ovaca (neki to osporavaju). A *micva* se može ispuniti davanjem vune ženi, *bat-kohen* ili *eišet kohein*.

[3] "Darovi od mesa" mogu se dati "*bat kohen*", čak i ako je udana za nekohena.

R'vi'i - četvrta alijsa - 8 p'sukim - 18,6-13

Kohanim i *Levijim* trebaju razdijeliti svoje poslove u blagdansko vrijeme podjednako među različitim obiteljima.

Slijedi drugo upozorenje, da pazimo da ne učimo iz njih i ne prihvaćamo bilo koju od odvratnih praksi naroda koje ćemo susresti u *Erec Jisraelu*. Ovdje se implicira da ne smijemo "naučiti raditi" užasne stvari, ali možemo učiti o njima kako bismo razumjeli njihove običaje i bolje podučili svoje bližnje, Židove, o ovoj temi. (Tur Šulhan Aruh, na osnovu Gemare)

S praktične strane ove odluke, čovjek mora biti vrlo dobro utvrđen u svom vlastitom judaizmu prije čitanja i učenja o drugim svjetskim religijama i poganskim praksama. Takvo izučavanje treba obaviti pod nadzorom svog mentora.

Klonite se običaja provođenja svoje djece kroz vatru (živi primjer kažnjive poganske prakse, koja se ubraja među *micvot* na drugom mjestu), gatanja i određenih tipova medita-

cija koje imaju za cilj "pročitati budućnost", astroloških predviđanja [broje se na drugom mjestu, neki drugi aspekti astrologije nisu halahički neprihvatljivi, no treba biti na oprezu), oslanjanje na predznake [broje se na drugom mjestu], prizivanje i čaranje, mantranje, mediji, proročanstva i zazivanje mrtvih (seanse, kontaktiranje mrtvih).

Sve gore navedene prakse - a postoje različita mišljenja o tome na što se točno odnosi svaki od izraza Tore - odvlače Židova od njegovog izravnog, "čistog" odnosa s B-gom. Mi moramo težiti za tim izravnim odnosom.

Hamiši - peta alijsa - 22 p'sukim - 18,14-19,13

Drugi narodi slušaju one koji prakticiraju okultne vještine. B-g nas nije učinio takvima. Mi imamo proroke (kao što je Moše), koji se podižu iz naše sredine, i njihova proročanstva mi imamo slušati. Ovo je bio dio "dogovora" postignutog s B-gom na Sinaju, kada smo tražili da ne sluša-mo B-žji "glas" izravno. B-g je pristao na naš zahtjev pod uvjetom da slušamo istinske proroke koji će nam prenositi što B-g od nas traži. Svatko tko ne sluša B-žju Riječ preko proroka, morat će "odgovarati Njemu".

Ali prorok se ne smije usuditi govoriti u B-žje ime pod lažnim izgovorima, ili zagovarati idolopoklonstvo. Kako ćemo znati što jest, a što nije B-žja riječ? Prorok mora imati 100%-tno "zadovoljavajuću evidenciju" - sve manje od toga znak je da

se radi o lažnom proroku. (Proročanstva o loših stvarima koja će zadesiti narod mogu se preobratiti iskrenim pokajanjem, pa stoga ona ne bacaju sumnju na proroka.)

S gledišta micvi

Mora se pogoditi osjetljiva ravnoteža, vezano uz proročanstva. Moramo biti izuzetno oprezni da u potpunosti odbacimo lažnog proroka, a opet ne smijemo gajiti nikakve sumnje u pravog proroka (nakon što je demonstrirao svoje "akreditive") - jer bi to oslabilo vezu s B-žjom Riječi. Prorok ne može mijenjati Toru. Ako to učini, tada znamo da je to lažni prorok. Prorok nam ne može zapovijediti da vršimo idolopoklonstvo, čak ni kao jednokratni čin. Ako to učini, on je lažni prorok. Ali prorok nam može zapovijediti da privremeno kršimo *micvu*. Ako bi nam (dokazani) prorok zapovjedio da kršimo šabat - samo ovaj put, mi moramo (ne samo "možemo") prekršiti šabat. Ako to ne učinimo, mogli bismo biti osuđeni na smrtnu kaznu. To je ozbiljna stvar. Teško nam se poistovjetiti s proročanstvom na praktičnoj osnovi, jer "samo toliko van prakse". Ipak, proročanstvo je vrlo značajan dio judaizma. Ne smijemo se bojati usprotiviti lažnom proroku i privesti ga pravdi (i pogubljenju).

Naravno, ne bismo se trebali plašiti učiniti bilo koju od *micvi* iz Tore. U slučaju lažnog proroka, često se radi o karizmatičnoj osobi koja bi mogla imati vrlo mnogo sljedbenika. Protivljenje njemu moglo bi biti vrlo nepopularno. Tora podupire našu odlučnost da se oslobodimo lažnih proroka zapovijedajući nam da se ne plašimo. Možda bismo iz ove *micve* mogli izvući pouku koju možemo primijeniti na sve *micvot*. Nemojte se bojati držati šabat, biti košer, moliti Minha, izbjegavajte *lašon hara*, itd. itd. itd. čak i kada će

(nastavak s 4. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alija**

takvo postupanje izazvati izrugivanje drugih. Držite se halahe i nemojte se bojati ili neka vam ne bude neugodno raditi to.

Kad se stvari smire u *Erec Jisraelu*, moramo odrediti još tri grada utočišta. Putovi do tih gradova trebaju biti uređeni i obilježeni tako da ubojica lako može pronaći utočište. Gradovi će zaštititi nehotičnog ubojicu od krvne osvete rođaka žrtve. Ako (kada) zaslužimo proširenje naše zemlje, još tri grada će biti određena. Ovo služi da se izbjegne nepotrebno krvoproliće.

Onaj koji je počinio namjerno ubojstvo također bježi u grad utočište, ali biva udaljen od tamo - da mu se sudí. Ne smijemo zanemariti ove situacije - i one koje se odnose na napade, tako da bismo time odstranili prolijevanja nedužne krvi i za-sluzili dobar život.

Šiši - šesta aliya - 17 p'sukim - 19,14-20,9

Ne smije se zadirati u područje drugoga. To se doslovno odnosi na zabranu pomicanja graničnog znaka između vaše zemlje i zemlje vašeg bližnjega, te na taj ukrasti nešto od njegove svojine. Iako je krađa već zabranjena (i ubrojena je među 613), ova zabrana naglašava ozbiljnost krađe zemlje, posebno u *Erec Jisraelu*.

Ova se zabrana proteže i na druge oblike posizanja, npr. nepošteno tržišno natjecanje koje krade nečije poslovanje.

Zabranjeno je donijeti presudu (u većini slučajeva) na temelju svjedočenja jednog svjedoka. Potrebno je imati barem dva svjedoka. (Ponekad će ono što jedna osoba kaže upravit suce u određenom smjeru, ali ne kao formalno svjedočenje.)

Ako lažni svjedoci skuju plan da prevare optuženika (i njihov se plan razotkrije na točno određeni način i

na određenoj točki suđenja), njih se mora kazniti na način na koji su se urotili protiv svog bližnjeg.

S gledišta micvi

Lažno svjedočenje je već zabranjeno devetom zapovijedi. Ovdje imamo jednu vrstu lažnog svjedočanstva - *eidim zomemim*, svjedoke koji su se urotili. Postoji snažan element *hoka*, zapovijedi bez jasnog logičkog razloga, u ovoj vrsti lažnog svjedočenja. A i B svjedoče da je Lavan ubio Eisava u određeno vrijeme, u određeni dan, na određenom mjestu. Tijekom suđenja, C i D svjedoče da su A i B bili s njima na taj dan, u to vrijeme, na nekom drugom mjestu, i stoga nikako nisu mogli biti svjedoci ubojstva. Pod pretpostavkom da ništa na manjka svjedočenju C i D, svjedočanstvo A i B je poništeno i Lavan je oslobođen. Nadalje, A i B sada podliježu smrtnoj kazni (iako bi "obično" lažno svjedočenje kao kaznu donijelo "samo" bičevanje). Postoje mnogi zamršeni i fascinantni detalji u ovoj temi - prikazani su u Sanhedrin i Makot.

Š'vi'i - sedma aliya - 20 p'sukim - 20,10-21,19

Prije nego li se napadne neprijateljski grad, mora biti poslana mirovna ponuda. (To vrijedi za sve neprijatelje uključujući i Amaleka!, ali isključuje Amona i Moava.) Ova je ponuda uvjetovana prihvaćanjem 7 zakona sinova Noahovih i drugih ograničenja. Ako se ti uvjeti ne ispunje, napadamo i uništavamo mušku populaciju. Žene kao zarobljenice i ratni plijen smije se uzeti, izuzev kod "7 naroda". Te se narode mora u potpunosti iskorijeniti kako bi se odstranio njihov zli utjecaj.

Kada se vrši opsada grada, treba paziti da se ne unište voćke. Jedino se stabla koja daju sjenu može posjeći da se načini oruđe potrebno za

opsadu.

Naši su učenjaci ovu zabranu *bal tašhita* proširili i na mnoge vrste bezobzirnog rasipanja.

Ako se u polju nađe mrtvo tijelo i nije poznato tko je počinio ubojstvo, vrši se mjerenje kako bi se odredilo koji je grad najbliži. Starješine toga grada vrše obred koji uključuje ubijanje teleta kako bi se potencirala besmislenost krvoprolića. Područje na kojem se obred izvrši nikad se ne može obrađivati niti se na njemu saditi. Starješine izjavljuju da nisu odgovorni za ovo smrtno stradanje. Cijeli postupak ima ozbiljan učinak na sve koji su uključeni, i nadamo se da dolazi do iskrenog pokajanja, te pomirenja kojeg daje B-g, jer čitav narod sada ozbiljnije shvaća "život".

Misao o *egla arufa*. Pročitajte ponovno prethodni odlomak. Jeste li zamijetili čudnu naredbu o uzimanju teleta i njegovom pogubljenju jer je prolivena nevina krv. A ono da je to učinjeno kako bi se istaknula besmislenost svega toga? Zvuči kao da je proliveno još više krvi. Pa što je tele učinilo? Teško je to shvatiti, još teže objasniti. Rekao bih to ovako. B-g nije (da tako kažemo) sretan što nam zapovijeda da uzmemo tele i pogubimo ga. Od njega se ne izvlači nikakva korist. Ne jedemo ga. Ne hranimo njime naše pse. Nikakve koristi. Čisti gubitak. Zemlja na kojoj je obred izveden također je izgubljena. Obred nas treba uzrujati. Namjera je da vođe našeg društva (a i svi mi, članovi društva) steknemo novi pogled na ono što se događa. Ako je rezultat *egla arufa* poboljšanje društva, onda ono se uklapa u B-žje planove. Ako je tele pogubljeno a zemlja izgubljena, a ništa se drugo nije promijenilo, ne mogu zamisliti da je B-g zadovoljan. Stoga moramo postati bolji ljudi i bolji Židovi. ■

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarjag - 613 zapovijedi

491. Pristupite stolu: Obaveza postavljanja sudaca

Suci i nadglednike postaviti ćeš ... (Ponovljeni zakon 16,18)

492. Samo B-g može napraviti stablo: Zabrana sadnje stabala u dvorištu Hrama

Nećeš posaditi...bilo kakvo drvo u blizini žrtvenika B-žjeg ... (Ponovljeni zakon 16,21)

493. Stupovi Zajednice: Zabrana postavljanja stupova za obožavanje

Nećeš postavljati stup za sebe; B-g to mrzi. (Ponovljeni zakon 16,22)

494. Mislite nešto poput akni?: Zabrana prinošenja na žrtvu životinja s privremenim nedostatkom

Nećeš klati za Vječnoga, bika, janje ili jare na kojem postoji bilo kakva mana ... (Ponovljeni zakon 17,1)

495. To je "samo" d'rabanan: Obaveza da se pridržava presuda Sanhedrina

U skladu s Torom koju će te podučiti i presudi koju će izreći, učiniti ćeš... (Ponovljeni zakon 17,11)

496. Lijevo ili desno: Zabrana da se odstupa od riječi Sanhedrina

... nećete odstupiti od riječi koje ti kažu, ni desno ni lijevo. (Ponovljeni zakon 17,11)

497. Dan krunidbe: Obaveza da se postavi kralja iz Izraela

Postavit ćeš nad sobom kralja, kojega će B-g odabrati od tvoje braće ... (Ponovljeni zakon 17,15)

498. Izvod iz matične knjige rođenih: Zabrana postavljanja stranca za kralja

... nećeš postaviti tuđinca koji ti nije brat. (Ponovljeni zakon 17,15)

499. Konjske snage: Zabrana kralju da ima previše konja

On ne smije imati previše konja... (Ponovljeni zakon 17,16)

500. Nema apartmana u piramidi za tebe: Zabrana življenja u Egiptu

... nećete se više vratiti tim putem. (Ponovljeni zakon 17,16)

501. Puna kuća kraljica: Zabrana kralju da ima previše žena

Neće imati previše žena ... (Ponovljeni zakon 17,17)

502. Munbaz: Zabrana da kralj ima previše srebra i zlata

... neće si u velikoj mjeri nagomilavati srebro i zlato. (Ponovljeni zakon 17,17)

503. Pero je moćnije: Obaveza kralja da za sebe napiše dodatni svitak Tore

... napisat će dva primjerka ove Tore ... (Ponovljeni zakon 17,18)

504. Beskućnici: Zabrana davanja Levijom plemena nasljednog dijela u Izraelu

Neće biti ... za sve pleme Levijevu... baštine... (Ponovljeni zakon 18,1)

505. Neokaljan: Zabrana davanja levitima ratnog plijena

dio ... (Ponovljeni zakon 18,1)

506. Donošenje darova: Obaveza određenih dijelova zaklanih životinja kohenima

... kohenu treba dati pleće, vilice i želudac. (Ponovljeni zakon 18,3)

507. Harry S Teruma: Obaveza odvajanja teruma gedola za kohena

Provine od svoga žita, od svoga vina, od svoga ulja... (Ponovljeni zakon 18,4)

508. Ostriži i podijeli: Obaveza davanja prvog striženja ovaca kohenu

...i provine od vune svojih ovaca,... (Ponovljeni zakon 18,4)

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Jack Abramowitz: Tarjag – 613 zapovijedi**

509. Mišmar: Obaveza pojedinosti posla kohanima

On će služiti u ime Vječnog, njegovog B-ga, kao i sva njegovu braća ... (Ponovljeni zakon 18,6-8)

510. I ... zaspao si: Zabrana zapadanja u trans

Neće se kod tebe naći onoga koji se bavi vraćanjem ... (Ponovljeni zakon 18,10)

511. Abrakadabra!, Zabrana prakticiranja magije

... niti vještaca ... (Ponovljeni zakon 18,10)

512. Natjecanje: Zabrana bacanja čini

... niti onoga koji baca čini ... (Ponovljeni zakon 18,11)

513. Mijenjanje kanala: Zabrana savjetovanja sa zavičajem duhova

... niti onoga koji zaziva mrtve ... (Ponovljeni zakon 18,11)

514. Trbuhozborac: zabrana savjetovanja s "jidoni"

... ili trbuhozborca ... (Ponovljeni zakon 18,11)

515. Prelazak na drugu stranu, Zabrana pokušaja stupanja u kontakt s mrtvima

... ili onaj koji pita za savjet pokojnike. (Ponovljeni zakon 18,11)

516. Prava stvar: Obaveza da se sluša proroka koji govori u B-žje Ime

Proroka među vama ... B-g će podići – njega ćete slušati. (Ponovljeni zakon 18,15)

517. Pravo ime, kriva poruka: Zabrana lažnog proricanja u B-žje ime

Prorok koji se usuđuje govoriti u Moje ime nešto što mu nisam zapovjedio ... (Ponovljeni zakon 18,20)

518. Prava poruka, pogrešno ime, Zabrana proricanja u ime idola

... ili koji će govoriti u ime drugih "bogova", taj prorok ima umrijeti. (Ponovljeni zakon 18,20)

519. Što će vam on učiniti?: Zabrana strahovanja od pogubljenja lažnog proroka

... ne strahuj od njega. (Ponovljeni zakon 18,22)

520. Miklat...: Obaveza uspostavljanja gradova utočišta

Odvoji tri grada za sebe ... (Ponovljeni zakon 19,2)

521. Puštanje na slobodu: Zabrana da se sudac sažali nad osuđenim prekršiteljem

Tvoje oko neka se ne sažali nad njim... (Ponovljeni zakon 19,13)

522. Zaštićeno autorskim pravima, Zabrana narušavanja granica drugoga

Nećeš povrijediti međe svog bližnjeg, koja je prethodno bila određena ... (Ponovljeni zakon 19,14)

523. Usamljeni jahač: Zabrana prihvaćanja svjedočenja samo jednog svjedoka

Jedan sojedok neće ustati protiv bilo koga ... (Ponovljeni zakon 19,15)

524. Neka kazna bude primjerena zločinu: Obaveza kažnjavanja lažnih svjedoka prema onome što su nastojali učiniti

Učinite mu kako je on kanio učiniti... (Ponovljeni zakon 19,19)

525. Bježi! Bježi!: Zabrana povlačenja u panici tijekom bitke

Kad pođeš u rat protiv neprijatelja svojih ... nećete ih se bojati ... (Ponovljeni zakon 20,1)

526. Rat i mir: Obaveza da se imenuje kohena koji će se obratiti vojsci

... kohen će istupiti i govoriti narodu. (Ponovljeni zakon 20,2)

527. Lula mira: Obaveza da se ponude mirovni uvjeti gradu pod opsadom

Kada se približiš gradu da s njim zaratiš, (najprije) mu ponudi mir. (Ponovljeni zakon 20,10)

528. Bez preživjelih: Zabrana da se ostavi na životu kanaanske borce

... nikoga ne ostavljaj na životu. (Ponovljeni zakon 20,16)

529. Ne uništavaj, ne želi: Zabrana neodgovornog uništavanja voćaka tijekom opsade

Kad napadneš grad ... ne uništavaj njegova stabla ... (Ponovljeni zakon 20,19)

530. CSI Izrael: Obaveza da se slomi šija teletu nakon nerazriješenog ubojstva

Starješine grada dovest će tele u riječnu udolinu... (Ponovljeni zakon 21,4)

531. Tko će spasiti riječnu udolinu?: Zabrana da se zasje mjesto egla arufa

... koji se ne može obrađivati niti zasaditi ... (Ponovljeni zakon 21,4) ■

Rabbi Shraga Simmons:

Najvažnija stvar u životu

Ovoga tjedna, u nedjelju, otpočeo je mjesec *elul*. S čitavog niza aspekata, ovo je najvažnije doba u Židovskoj godini. Pošto ovaj mjesec izravno prethodi Velikim blagdanima, elul je ključno doba za pripremu.

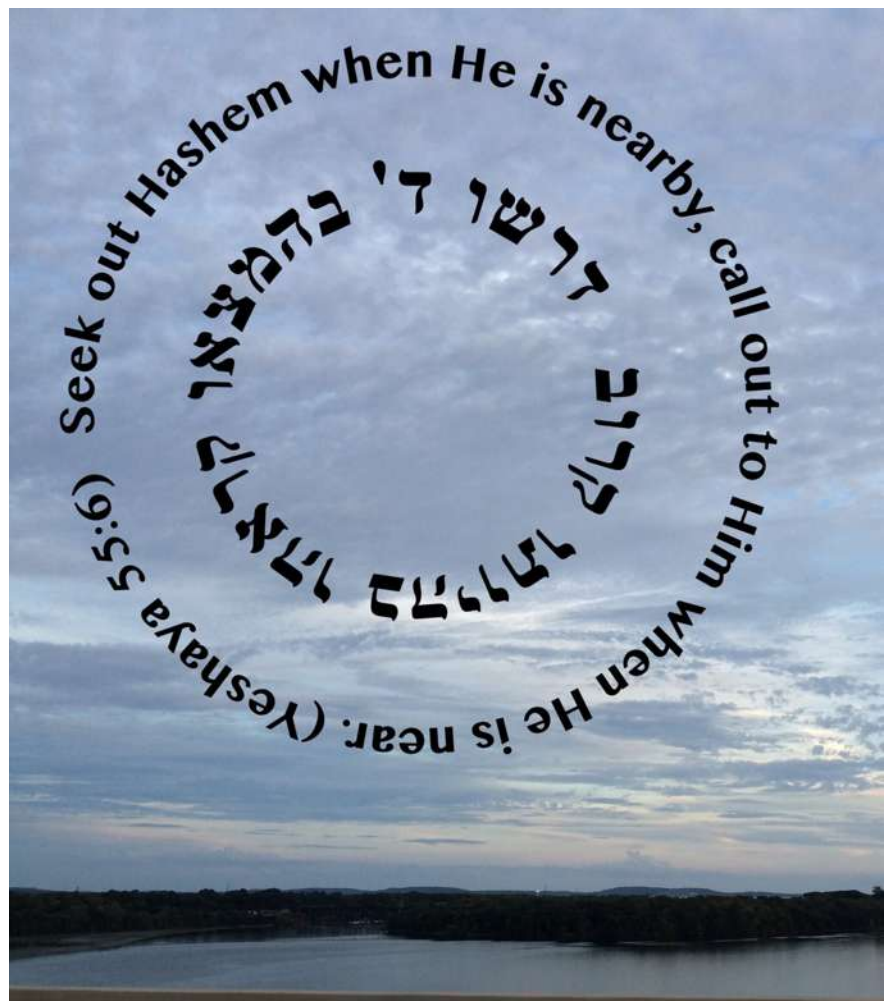
Uz mjesec elul vezan je jedan naročiti običaj. Svakog se jutra u sinagogi puše u šofar. Zvuk šofara je, bukvalno rečeno, budilica koja nas treba probuditi iz našeg duhovnog drijemeža. Šofar donosi jasnoću, budnost i usmjerenost.

Razlog zbog kojeg gubimo kontakt i činimo pogreške je to što si ne uzimamo svakog dana vremena da se iznova povežemo s našim najdubljim željama i našom biti. Stoga je rješenje sasvim očito: Svaki dan provedite neko vrijeme nasamo i upitajte se: «Jesam li na pravom putu? Jesam li usmjeren/a ka cilju? Jesu li moji ciljevi takvi da će dovesti do velike i cjelovite promjene u mom životu i u svijetu?»

Ovotjedna paraša počinje riječima: «Postavit ćeš si suce i policiju na svim svojim vratima.» (*Dvarim 16,18*)

Komentatori tumače ovaj stih metaforički: Trebaš postaviti stražare na «svojim vratima», tj. na otvorima svoga tijela. Čuvaj svoje uši od ogovaranja. Čuvaj svoja usta od laži. Čuvaj svoje oči da ne lutaju za lakomislenošću.

Elul je vrijeme za iz-gradnju iskrenog, stvarnog plana za život, sagledavajući što smo to propustili u prošlosti i kako očekujemo da se to promijeni u budućnosti. Neka ovo bude smisljeno vrijeme rasta za svakoga od nas. ■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserls iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorekne koje se drže aškenaski Židovi.

Dio I: Orah hajim

Poglavlje 41 - Roš hašana (Nova godina)

Treba postiti na deveti ava, sedamnaesti tamuza, treći tišreja i desetog tevesa zbog nacionalnih tragedija koje su se dogodile na te dane; vidi 549,1-2. Na deveti ava zabranjeni su i pranje, mazanje kremama i uljima, nošenje kožnih cipela, te seksualni odnosi, a trebalo bi postiti čak i ako je to bolno; vidi 550,1-2 i 554,5-6. Ako bilo koji od ovih postova padne na šabat, odgađa se do nedjelje; vidi 550,3-4.

Od prvog ava pa do iza posta, poslovne aktivnosti (vidi također 554,22) i proslave treba svesti na minimum (551,1-2). Uobičajeno je da se u tom razdoblju ne pere odjeća ili odijeva novu odjeću (vidi 551,3-7.14-15), ili šiša kosu ili se vjenčava od sedamnaestoga tamuza do nakon devetog ava (vidi 551,2.4.12-15.18). U vezi jedenja mesa i pijenja vina tijekom tog razdoblja, pogledajte 551,8-11 i 558,1; u vezi posta i kupa-nja vidi 551,16; u vezi govorenja bla-goslova "... Koji nas je održao na životu ..." vidi 551,17.

Uz zadnji obrok prije posta devetog ava, treba piti manje nego obično, i ne smije se jesti dodatna kuhana jela; vidi 552,1-4. Uobičajeno je

sjediti na tlu (552,7) i jesti jaja (vidi 552,5) i kruh umočen u pepeo (552,6), te ne kazati blagoslov grupno (552,8). Uobičajeno je pojesti obrok prije poslijepodnevnog službe, a posljednji obrok pojesti iza toga; vidi 552,9. Dopusšteno je jesti nakon zadnjeg obroka ako post još nije prihvaćen (553,1). Kad deveti ava padne u nedjelju, ili je zbog šabata odgođen za nedjelju, ove se običaje ne drži, ali se mora prestati jesti dok je još dan (552,10). U vezi toga što učiniti ako osobni post padne na osmi ava vidi 552,11. Tahanun se ne kazuje u popodnevnim satima osmog ava (552,12, 559,1).

Post devetog ava počinje čim više nije dan (553,2). Cipele se skidaju prije večernje molitve; vidi 553,2. Treba se suzdržati od rekreacije cijeli dan koji prethodi postu (vidi također 554,21), a od učenja Tore cijelo to poslijepodne (553,2). O tome koje proučavanje Tore je zabranjeno vidi 554,1-4; u vezi pranja vidi 554,7-15; u vezi nošenja cipela vidi 554,16-17; u vezi seksualnih odnosa vidi 554,18-19; u vezi pozdravljanja drugih vidi 554,20; u vezi vršenja posla vidi 554,22-24; u vezi jela vidi 554,25; u vezi nošenju talisa i tefilina vidi 555,1; u vezi spavanja vidi 555,2. U vezi Havdale kada deveti Av pada na nedjelju ili je odgođen do nedjelje vidi 556,1 i 559,1.

Večernja služba se na deveti ava govori tiho i uz slabo svjetlo; čita se Knjiga tužaljki; recitiraju su žalosne pjesme (*kinos*), a nakon njih slijedi *Ve-Ata Kadoš* (559,1-3). Tijekom večernje i jutarnje službe svi sjedi na podu, a *kinos* se recitiraju do pred samo podne; vidi 559,3.5. *Tahanun* i pokajničke molitve (*selihos*) se ne govore, a "Neka bude primljeno ..." se izostavlja iz *Kadiša* (559,4). U vezi čitanja iz Tore i Proroka vidi 559,4. O tome što oni koji su u žalosti čine na 9. ava vidi 559,6; u vezi obrezivanja vidi 559,7-9; u vezi sahrane vidi 559,10. Hrana se ne smije pripremati do poslijepodneva (559,10). U poslijepodnevnoj službi 14. blagoslovu *Šemone Esrea* dodaje se "Utjeha ..." te "Usliši nas ..." 16. blagoslovu (557,1).

Od uništenja Hrama, ukrase i proslave moraju biti suzdržani, a znakovi žalovanja u spomen na Jeruzalem trebali bi biti prisutni čak i na vjenčanjima (560,1-2,4). Glazba je dopuštena na vjerskim proslavama (vidi 560,3), ali prevelika neozbiljnost je zabranjena (vidi 560,5). Tko vidi razrušene gradove Judeje, Jeruzalem ili Hram, mora reći odgovarajuće stihove (iz Izaije 64) i razderati svoju odjeću ako ih nije vidio 30 dana; vidi 561,1-5. ■

Pitanja za samostalno učenje:

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Poziv na mir

Mnogi se suvremeni čitatelji pitaju čemu direktiva da se uništi naroda Kanaana. Zar stvarno nije bilo šanse za miran suživot? I srednjovjekovni komentatori su raspravljali o tom pitanju. Raši tvrdi da je bilo zabranjeno pozivati na mir i da je rat bio neizbježan, dok Rambam tvrdi da su Izraelci bili dužni ponuditi mir prije nego li zarate protiv Kanaana.

- Kako svaka od stranki u raspravi čita stihove u Devarim 20? Koji drugi stihovi mogu podržati svako stajalište? Kako nam priča o varci Gibeonaca u Jehošua 9 rasvjetljava ovaj problem?
- Prema Rašiju, razlog za naredbu o uništenju je vjerske prirode, zato da narodi ne bi navodili Izraelce na idolopoklonstvo. Ponekad je nužna politika nulte tolerancije. Slažete li se? U kojim okolnostima kompromisi nisu opcija?
- Prema Rambamu, što bi se dogodilo da su se narodi uistinu predali Izraelu? Da li je zemlja mogla podnijeti oba naroda? Kako se mogao promijenio tijek naše povijesti?

Utvrđivanje Istine

Ponekad se osvrnemo na biblijsko razdoblje i zapitamo kako je narod koji je živio u vrijeme proroka i bio dostojan da čuje B-žansku riječ ipak imao toliko problema u držanju Hašemove volje. Imajući pristup prorocima koji vam sa sigurnošću kažu što je ispravno, a što pogrešno, nije li bilo mnogo lakše biti dobra osoba? Zašto ljudi tako često nisu slušali proročke upute?

- Je li moguće da je dio problema bio odrediti koga slušati? Kada su kako pravi tako i lažni proroci tvrdili da govore u B-žje ime, a govorili kontradiktorne stvari, kako

bi laik mogao znati tko je Hašemov pravi glasnik?

- Devarim 18 donosi test: ako se proročko predviđanje ne ostvari, on mora da je varalica. Na prvi pogled ovo zvuči jednostavno. Ipak, stih podrazumijeva da se sva proročanstva moraju ostvariti - je li to istina? Što Jirmijahu 18, Jirmijahu 28 i priča o Joni i Ninivi sugeriraju? Nije li pokajanje u stanju preokrenuti B-žje uredbe? Ako je tako, kako čovjek može odrediti tko je pravi a tko lažni prorok.

Proročka autonomija

Koliko je prorok neovisan? Može li on ikada govoriti ili djelovati na vlastitu inicijativu, ili sva njihova djela moraju imati B-žansku direktivu? Dok Devarim 18 sugerira da se prorok nikad ne može pozivati na Hašemovo ime, ako mu nije zapovijeđeno da tako učini, u Tanahu postoji nekoliko slučajeva gdje Moše zapravo govori u Hašemovo ime, iako nema zapisa o prethodnoj B-žanskoj zapovijedi.

- Kako razumjeti takve slučajeve? Treba li čitatelj pretpostaviti da je, iako tekstovi ne kažu ništa, zaista izdana B-žanska direktiva? Ili proroci zapravo imaju moć, ne samo da govore i djeluju na vlastitu inicijativu, već i da to djelo pripisuju Hašemu? Jesu li svi proroci jednaki u tom smislu, ili bi Moše mogao biti jedinstven?
- Ako proroci imaju određeni

stupanj autonomije, je li moguće da griješe?

- Koji je profil proroka na višoj razini - onaj koji jednostavno slijedi B-žanske zapovijedi ili onaj koji preuzme inicijativu bez prethodnog savjetovanja s Hašemom? Usporedite mišljenja R"Y Alboa i Abarbanela te raspravite o tom pitanju za vašim šabatnim stolom.

Gradovi za utočište ili progonstvo?

- Devarim 19 govori o uvođenju עיר מקלט (gradova utočišta) kao mjestima na koja bi nehotični ubojica mogao pobjeći od גואל הדם (krvnog osvetnika).
- Što ovaj zakon govori o stavu Tore prema krvnim osvetnicima? S jedne strane samo postojanje takvih gradova potvrđuje činjenicu da Tora ne želi da nehotični ubojica umre. S druge strane, ta institucija istodobno potvrđuje činjenicu da Tora nije stavila van zakona krvnu osvetu. Ako je krvni osvetnik גואל הדם negativna institucija, zašto to uopće dopustiti? A ako je to legitimno, zašto od njih zaštititi nehotičnog ubojicu?
- Druga strana pitanja odnosi se na procjenu Tore o nenamjernom ubojici. Koliko ga Tora drži krivim? Je li on potpuno nedužan i poslan u te gradove samo za svoje dobro? Ako je tako, zašto mu je dopušteno da napusti grad tek kada veliki svećenik umre, a ne po vlastitom nahođenju? Da li to sugerira da možda i on pomalo zaslužuje kaznu i da su gradovi neka vrsta prinudnog progonstva, a ne sigurno utočište? ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Širenje vrijednosti

Ovaj tjedan *paraša* govori o sucima koje je Židovski narod trebao postaviti.

Zacrtane su im dvije osnovne namjene - prvo, da definiraju i provedu Židovski građanski i kazneni zakon, te, drugo, da definiraju i šire vrijednosti koje za cilj imaju poduprijeti Židovsko društvo. I dok su zapadne zemlje dobro opskrbljene prvim, potonja funkcija ne postoji na bilo kakav formalan način, a neredi prije par godina u Velikoj Britaniji simptom su tog nedostatka.

Kada su zakoni poduprijeti vrijednostima, to ljudima daje razlog da ih drže čak i kada imaju priliku da ne učine tako. No, kada su zakoni jednostavno nametnute od strane vlasti, čim se ukaže prilika da im se usprotive za osobnu korist, ljudi će se naći u bolnom iskušenju da to i učine. Pa, gdje to mi danas podučavamo vrijednostima? U školi? Sjećam da sam učio matematiku, materinji jezik, pa čak i latinski i starogrčki u školi, ali se ne sjećam niti jedne rasprave o vrijednostima - u 12 godina mog školovanja.

Škole uče ljude vještinama potrebnim za materijalni, ali ne i duhovni, svijet. Sretan sam što vidim da je 'građanski odgoj' dio našeg nacionalnog kurikulumu, ali broj tinejdžera koji je 2011. sudjelovao u neredima pokazuje da tu nešto ne funkcionira. Fakultet? Prema onome što se nalazi na web stranici Cambridge Universitya, možete steći

diplomu iz anglosaksonskog, nordijskog i keltskog, ali ne postoji diploma iz etike, morala i vrijednosti. Uvijek postoji neki neobični tečaj ili dva, ali oni su obično akademske rasprave, a ne pravi pokušaji da usadi osjećaj moralnog mjerila onima koji ga polaze.

Sinagoge, crkve i džamije? Ja mogu govoriti samo u ime judaizma, ali pretpostavljam da je i kod drugih religija slično. Prvo, postoji snažna tendencija da se usredotočite na formu, a ne na sadržaj i, drugo, oni koji bi najvjerojatnije imali najviše koristi od religijskih vrijednosti, za njih je najmanje je vjerojatno da će se pojaviti. Zapravo, postoji samo jedno mjesto na kojem se uči vrijednostima, a to je dom.

Sve prethodno navedene institucije moraju osigurati veliku podršku domovima, ali sve u svemu čvrste obitelji s čvrstim vrednotama normalno će stvarati djecu sa snažnim osjećajem za moral. Mi više nema-

mo takvih čvrstih obitelji, pa što onda očekujemo? Bez zaklade koja se za to zalaže, moralno tkivo naših zajednica nalazi se u opasnosti. No, treba i više od toga.

Da, svatko od nas tko ima svoj dom snosi odgovornost za stvaranje okruženja u kojem će se razvijati emocionalno zdrava i moralno snažna djeca, ali, kao što sam rekao, domovima je potrebna pomoć - a ta potpora je uloga sudaca ovoj tjednoj *paraši*. Danas, to je posao vlasti - da postavi moralni program rada i da ga se drži. Vlada se ne može samo zadovoljiti time da šalje policiju u neredu i prijestupnika zatvara u zatvor.

**Čvrste obitelji
s čvrstim vrednotama
prirodno će stvarati djecu
sa snažnim osjećajem
za moral.
Mi više nemamo
takvih čvrstih obitelji,
pa što onda očekujemo?**

Ona u prvom redu mora pogledati zašto se to događa. Naša Vlada o tome govori već puno vremena. Ali postoji jaz između onoga što se govori i onoga što se radi. Ako se taj jaz ne premosti, umjesto da smanjuju broj policijaca, pametnije im je da počnu razmišljati o povećanju njihovog broja. ■

Rabbi David Stav:

Tražite pravdu – pravdom

U skladu sa svojim nazivom, naša parša – Šoftim, bavi se različitim sudskim sistemima i upravnim tijelima koja će narod morati uspostaviti jednom kad uđe u zemlju Izrael, kao što je rečeno u stihu: "Postavi sebi suce i glavare u svim svojim gradovima..." (Ponovljeni zakon 16,18).

Narod ne može opstati bez dobrog sudskog sistema. Sjećamo se da je, prije no što je dana Tora, a malo nakon što je narod izašao iz Egipta, sam Moše sjedio i sudio narodu od zore do sumraka (Izlazak 18,13).

Glavni zahtjev koji Tora postavlja pred naše sudske sisteme je da "...oni trebaju suditi narodu pravednom presudom" (Ponovljeni zakon 16,18). Nema potrebe objašnjavati koliko je ključno da narod ima po-vjerenja u svoje suce, kako bi mogao nastaviti živjeti u zemlji. Bez povjerenja u sudski sistem, društvo bi se srozalo do krajnje anarhije. Stoga, Tora daje

mjere zaštite kako bi za-štitila integritet tog sistema: ne pri-majte mito i ne budite pristrani – ne smije se biti pristran prema bogat-ašu, ali ni prema siromahu.

Na ovom mjestu, pojavljuje se pomalo neobičan stih: "Pravdu, pravdu traži, da bi živio i zaposjeo zemlju koju ti je G-spod, B-g tvoj dao." (stih 20). Ovaj stih pisan je posebnim stilom: prilično rijetko nailazimo na ponavljanje riječi u tekstu, a uz to, riječ 'traži' čini se neprikladnom za ovo mjesto.

Razumljivo je da nam Tora zapovijeda da ne budemo pristrani prema jednoj strani na saslušanju, i također razumijemo kako primijeniti taj princip. Isto vrijedi i za neprihvatanje mita: ta je zapovijed također jasna i razumljiva. No, kako tražimo pravdu? Što je ono što točno trebamo činiti? Tko je pozvan tražiti pravdu?

Bilo bi logično da je zahtjev za tra-

ženjem pravde upućen istim onim ljudima koji tu pravdu trebaju primjenjivati na sudu. Neki od naših mudraca sugeriraju da ovaj stih nije upućen sucima, već parničarima, od kojih se traži da pronađu najbolji mogući sud za svoje saslušanje. No ta uputa je, po svojoj prirodi, teško primjenjiva.

**Nikada ne smijemo
razmišljati o upotrebi laži
kako bismo postigli
naše ciljeve,
bez obzira na to koliko
pravedni ti ciljevi bili**

Možemo pretpostaviti da će svaka strana tvrditi da je ovaj ili onaj sud najbolji. Drugi komentatori kažu da ovaj stih traži od sudaca da razumiju da postoje različiti tipovi pravde. Jedan od njih je pravda koja slijedi slovo zakona, bez razmišljanja i brige o posljedicama. Drugi uključuje kompromis i blagost u suđenju, najčešće u situacijama kada sudac razumije da bi stroga primjena zakona mogla uzrokovati preveliku štetu drugoj strani.

Volio bih poblize promotriti hasidsku ideju koja predlaže potpuno nov način tumačenja ovog stiha. Hasidski mudrac rabi Bunim iz Pshische citiran je sa sljedećim kratkim zapažanjem: "Tražiti pravdu? Pravdom, a ne lažima."

Drugim riječima, dvoje ljudi na suprotstavljenim pozicijama mogu biti uključeni u svađu na način da svaka strana smatra kako je samo

(nastavak s 12. stranice) **Rabbi David Stav: Tražite pravdu – pravdom**

ona u pravu. Jedna strana pokušava iznijeti razne tvrdnje kojima bi poduprla svoje argumente, mada druga strana, kao i suci i javnost, nije uzdrmana tim tvrdnjama, sve dok prva strana ne da konačni dokaz koji će ići u prilog njenom slučaju, i tako pobijedi.

Međutim, ima tu jedan problem. Sam dokaz je izmišljen. Nije utemeljen na stvarnoj istini, već je pronašao način da suci i ostali koji prate slučaj, slušaju u korist jedne strane i na kraju prevagnu na tu stranu. Tora nam kaže da moramo tražiti pravdu pravdom, a ne lažima, jer čak i ako su naše namjere dobre, to nikad ne može opravdati korištenje lažnih dokaza.

Rabi Bunim također je rekao da postoji mnogo zapovijedi i zabrana u Tori, ali Tora u većini tih slučajeva ne koristi riječi poput 'potjere' (traženja) ili 'distanciranja'. Zabranjeno nam je jesti ne-košer hranu, ali nije nam zapovjeđeno da se udaljimo od nje. Ne smijemo lagati, ali Tora tu ne staje – ona nam kaže da se "udaljimo od laži". Ipak, Tora nam zapovijeda da činimo mnoge stvari, poput poštivanja roditelja, držanja šabata itd., ali nam nije zapovjeđeno da ih tražimo, da idemo za njima.

Međutim, kada je riječ o pravdi, zapovjeđeno nam je da ju "tražimo", kao da je Tora željela reći da štogod činili, istina mora biti svjetlo koje će nas voditi. Nikada ne smijemo razmišljati o upotrebi laži kako bismo postigli naše ciljeve, bez obzira na to koliko pravedni ti ciljevi bili.

Uistinu je velika kušnja u rabin-skim ili političkim raspravama davati tvrdnje za koje znamo da su

daleko od istine, ali takvim vrstama tvrdnji stječe se podrška u nekim zajednicama. I unatoč činjenici da to nije ništa drugo nego laž, ljudi misle da svet i pravedan cilj koji pokušavaju postići, opravdava laži i zabludę koje se koriste.

**Kada je riječ o pravdi,
Tora nam zapovijeda
da ju "tražimo",
da štogod činili,
istina mora biti svjetlo
koje će nas voditi**

Zato nas Tora upozorava da tražimo pravdu – kroz pravdu, a ne kroz laži. Hasidska literatura kaže nam da se zapovijed o suđenju i korištenju mjera opreza koje se zahtijevaju od sudaca, ne odnose samo na sudski sistem koji djeluje na razini države.

Svatko od nas je sudac. Svi mi sudimo svojim obiteljima, društvu oko nas i, najviše od svega, sebi. Osobito u ovo vrijeme godine, dok se pripremamo za početak mjeseca elula, mjeseca *selihot* i milosti, trebali bismo imati na umu da smo svi pozvani suditi ono što izlazi iz naših usta, kao i ono što ulazi u njih. To će nam pomoći da razumijemo vrijednost traženja pravde kroz pravdu. Održat će nas iskrenima prema sebi samima, osiguravajući tako da znamo da sve što kažemo ili činimo, mora biti rečeno i učinjeno iskreno i časno. "Pravdu, pravdu tražite". ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Ephraim Buchwald:

Judaizam i princip svetosti ljudskog života

Ovo tjedna parša, parša Šoftim, najvećim se dijelom fokusira na princip svetosti ljudskog života.

Teme ove parše uključuju mnoge zakone koji su vezani uz ovaj važan princip: uspostavu sudova i zaštitnih sredstava kojima se sprovode presude, kazne za štovatelje idola i pobunjene starješine, pomazanje izraelskog kralja koji će voditi narod u bitke, sudbinu lažnih proroka, uspostavljanje gradova-utočišta za one koji nenamjerno ubiju nekoga, kaznu za lažne svjedoke i one koji svjedoče iz urote, pripremu židovske vojske za bitku i suočavanje sa neprijateljima Izraela kada se nasele u zemlji Izrael. Parša završava sa ritualom propisanim za neriješeno ubojstvo.

Često sam imao rasprave o tome da je najvažnija stvar cijelog judaizma svetost ljudskog života, ne samo židovskog života, već svakog ljudskog života. Čak i površni pregled parše Šoftim podcrtava koliko Tora naglašava potrebu očuvanja ljudskog života i zaštitu njegove svetosti.

Među mnogim revolucionarnim zakonima koji su uključeni u ovu paršu, postoji zabrana (Ponovljeni zakon 20,19) sječenja stabala koja donose rod, čak i u vremenima rata, čak i u slučajevima kada su životi židovskih vojnika u opasnosti. Parša Šoftim (Ponovljeni zakon 20,10) također uči da prije no što napadnu neprijatelja, židovski vođe moraju tražiti mir sa neprijateljem, dajući mogućnost prijašnjim neprijateljima

da žive u miru ako se slažu živjeti pod židovskim autoritetom. Čak i kada neprijatelji odbiju mir i rat je proglašen, prema Majmonidesu, u Zakonima o kraljevima i ratovima 6,7, židovska vojska smije opkoliti neprijatelje sa samo tri strane, ostavljajući im uvijek bar jedan izlaz za bijeg.

**Tora je dana sa svrhom
posvećivanja B-žjeg
velikog imena.**

**Stoga, ona uči da se
čovjek nikada ne smije
dovesti u situaciju u kojoj
bi trebao ukrasti,
bilo od Židova
bilo od ne-Židova**

Unatoč čestoj tematici rata koju nalazimo u hebrejskim spisima, čak i površan pregled židovskih izvora pokazuje da judaizam ima izraženu

crtu pacifizma, iako se primjena tog uzdržavanja od rata tokom drevnih vremena ponekad mogla pokazati izuzetno skupom.

U parši Ki Tisa (Izlazak 30,13), učimo da su svi potencijalni židovski vojnici trebali donirati pola šekela, što se u Izlasku 30,12 naziva "ko'fer nefeš", koji je služio kao otkupnina za vojničovu dušu. Jedino mjesto gdje se koristi sličan izraz u Tori je u parši Mišpatim (Izlazak 21,30), vezano uz vlasnika nasilnog bika koji je već prethodno ubijao, a čiji vlasnik nije pravilno čuvao opasnu životinju. Tora kaže da je vlasnik bika kriv za smrt žrtve i proglašava nad njim smrtnu kaznu. No, budući da ljudsko biće nije ubijeno direktnom snagom vlasnika, vlasnik može platiti, "ko'fer... pidjon nafšo", otkupninu za svoju dušu.

Ta neobična paralela uči nas da je svaki židovski vojnik, teoretski, potencijalni ubojica. Stoga, čak i prije no što židovski vojnik ode u rat, on mora platiti pola šekela, otkupninu

(nastavak s 14. stranice) **Rabbi Ephraim Buchwald: Judalizam i princip svetosti ljudskog života**

za svoju dušu, da ne bi oduzeo život drugom čovjeku, kršeći princip svetosti ljudskog života.

Rabi Jaakov Filber u briljantnom eseju vezanom uz etiku rata, ističe da je humanizam filozofija sa mnogo pozitivnih vrijednosti. Međutim, citirajući midraš, rabi Filber primjećuje da humanisti moraju biti pažljivi jer oni koji imaju suosjećanja za okrutne, na kraju će biti okrutni prema onima za koje bi trebali imati suosjećanja (utemeljeno na 1. Samuelovoj 15,9 i midrašu). Iako Tora podržava pravo samoobrane, Židov je obvezan osigurati da se ne prolijeva nevina krv.

Majmonides, u Zakonima o ubojicama 4,9, kaže da čak iako postoje grijesi i prekršaji koji su gori od ubojstva, ubojstvo korumpira ljudsko društvo i svi ubojice moraju biti smatrani apsolutno zlim ljudima. Bez obzira na sve *micve* koje oni mogu izvršiti u svojim preostalim godinama, njihova dobra djela nikada neće prevagnuti grijeh ubojstva.

Rabi Filber ističe da je naš patrijarh Abraham bio prvi humanist. Abraham je toliko strastveno poštovao ljudski život, da je molio čak i za spasenje ljudi u Sodomi, najgorih ljudi na licu zemlje. No kada je čuo da je njegov nećak Lot zarobljen, pošao je za vojskom koja je otela Lota i ozbiljno ih potukao.

Unatoč plemenitom djelu spašavanja života svog nećaka, Abraham se bojao da je u bitci možda oštetiо nevine ljude. Kako bi umirio Abrahama, B-g mu je morao reći (*Postanak 15,1*) da se ne boji. I Jakov se ta-

kođer bojao kada se nakon mnogo vremena suočio sa svojim bratom Ezavom. Kao što Tora kaže u Postanku 32,8, Jakov se bojao da ne bude ubijen i bojao se da ne dođe u situaciju u kojoj bi morao ubiti svog brata.

Rabi Filber citira fascinantnu tvrdnju iz Tana Dabai Elijahu Raba 28, koja kaže da je Tora dana sa svrhom posvećivanja B-žjeg velikog imena. Stoga, ona uči da se čovjek nikada ne smije dovesti u situaciju u kojoj bi trebao ukrasti, bilo od Židova ili od ne-Židova, jer onaj tko krade od ne-Židova, na kraju će krasti i od Židova. Slično tome, onaj tko prolijeva krv ne-Židova, na kraju će proliti i krv Židova.

Kako bi dokazao tu poantu, midraš citira slučaj dvaju Jakovljevih sinova, Šimuna i Levija (*Postanak 34, 25*) koji su ubili nežidovske stanovnike Šehema. Oni su u komentarima identificirani kao oni koji su se urotili protiv Josipa da ga ubiju. Kao što je zabilježeno u Postanku 37,20, braća su rekla: „A sada, ubijmo ga i bacimo u jednu od ovih jama, i reći ćemo da ga je divlja zvijer rastrgla, pa da vidimo što će biti od njegovih snova.“

Čak i u naša vremena, zaključuje rabi Filber, kada stojimo u obrani naših života protiv onih koji nas žele zatrti i uništiti, čak i kada borimo čistu i pravednu bitku, mi ne smijemo štedjeti trud kako bismo osigurali da se ne prolijeva nevina krv.

Neka biste bili blagoslovljeni. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Traganje za srećom

Iako je Thomas Jefferson, bez daljnega, bio veliki um i vješt političar i vođa, nikada nisam imao prilike pažljivo proanalizirati njegove radove kako bih otkrio suptilne filozofske nijanse i duboko skrivena značenja. Za mene je, obično, jedino Tora vrijedna takvog temeljitog proučavanja, jer njene su poruke vječne i relevantne za sva vremena, okolnosti i svaki naraštaj – i uistinu svaka pojedina osoba mora shvatiti njihovo duboko značenje za svoje vrijeme i mjesto.

Međutim, oduvijek me opčinjavala Jeffersonova fraza “traganje za srećom” koja se pojavljuje u Deklaraciji o neovisnosti Sjedinjenih Američkih Država. On je u tom dokumentu objavio da su život i sloboda temeljna i neotuđive prava – apsolutna i automatska – za sva ljudska bića koja je B-g stvorio jednakima. Ali on očito nije smatrao da je sreća tako dano i automatsko stanje prava za ljudska bića i njihove poslove.

Stoga je samo izjavio da će nova država nastojati garantirati svojim stanovnicima pravo da tragaju za

srećom. Nema niti jedne vanjske sile, vlasti ili čega drugoga koje može istinski obećati i ostvariti sreću ljudskim bićima. Jer je sreća duhovni osjećaj i karakterna osobina duše, a ne tijela. U sferama duha nema vanjskih sila koje mogu osobi pomoći u njezinoj ili njegovoj potrazi za duhovnim ispunjenjem. Mi za srećom jedino možemo tragati: nema obećanja ili garancije da ćemo je ikada uistinu postići.

Dobar dio problema koji danas muče ljudsko društvo ovdje u Izraelu, i u zapadnom svijetu, pa i svijetu uopće, nastali su jer smo pobrkali tjelesni komfor i života obilja s idejom o sreći. Iako nitko svjesno ne zagovara boleštine i siromaštvo kao način života – ideju tjelesnog mučenja samoga sebe, prenesenu iz scena kasne srednjovjekovne Europe, makar ono još uvijek odjekuje u određenim katoličkim redovima čak i danas – svejedno je životna činjenica da su dobro zdravlje i stil komfornog života su nužni da pomognu stvoriti osjećaj unutarnje sreće.

No to su očito tek sredstva da se postigne cilj – kombinacija alata ko-

je ćemo iskorisiti da iskušavamo i oblikujemo sreću u svojim životima. Ona niukom slučaju nisu cilj. Ali za mnoge u našem svijetu ta su sredstva i alati postali svrha -- cilj. Ona će uvijek biti uključena u napornoj potrazi za srećom bez da ikada imaju mogućnost da za sebe steknu taj duhovni trenutak istinske sreće.

Kralj Solomon je u Koheletu rekao: “Svi su putevi i riječi svijeta iscrpljujući.” I doista jesu. Možemo se usporediti s trkaćim psom na treningu, jer taj pas goni mehaničkogzeca kojega nikada neće uhvatiti. Ne treba se stroga čuditi što našim svijetom haraju depresija i frustracija, nasilje i gorke podjele. Bez obzira koliko se mi trudili postići sreću i zadovoljstvo, ta je unaprijed osuđena na neuspjeh.

Sada kada je tu mjesec elul, sasvim je prirodno da bismo trebali razmotriti i procijeniti svoje stvarno duhovno stanje. Pred svima nama stoje problemi – obitelj, zdravlje, novac, itd. – koji ometaju našu potragu za srećom i zadovoljstvom. No kralj David koji je imao više od očekivanog dijela problema i nevo-

(nastavak s 18. stranice) **Rabbi Berel Wein: Traganje za srećom**

lja uzviknuo u Psalmima: "Da nije Tore Tvoje koja me veseli, ja bih bio izgubljen u jadu nevolja koje su me opkolile."

Kralj David nam objašnjava da jedino u bavljenju Torom i duhom, u vječitoj vizuri i sagledavanju stvari koje jedino Tora može pružiti Židovskoj duši, čovjek može izbjeći bijedi i depresiji prazne duše i duševne praznine koju nikada ne može okružiti istinska sreća.

Kad nas Tora na Sukot poziva da "čovjek treba biti izrazito i potpuno sretan," ona od nas ne traži nemoguće. Ona nam je u mjesecu *tišriju* pružila dovoljno *micvot* i duhovnog zanosa da nahrani našu dušu i ispunji naš duh.

Očitim odbacivanjem i odvajanjem od naših domova i fizičke udobnosti, mi privremeno sebi dajemo mogućnost da za srećom samo ne tragamo, već da je uistinu i postignemo, iako samo privremeno i na kratko. Ali time što nam je dano pravo da tragamo za srećom, trebamo ustrajati u tom napornom traženju, jer kao što kažu riječi velikih rabina Mišne: "Trenutak je duhovne sreće u ovom životu veći od svih nagrada Svijeta koji će doći."

Pravda

I traganje za pravdom čini integralni dio judaizma. Pravo i pravicu treba tražiti na pravičan način. Ako se plemenite namjere podržavaju i ispunjavaju upitnim sredstvima, one prestaju biti tako plemenite. Pošto je ljudska pravda uvijek uklanjana i pod utjecajem preduvjerenja, predrasuda, vjerovanja i društvenih pritisaka slobodno se može reći da

nema čovječjeg suda koji može dostići stopostotnu pravdu.

Ipak, Tora od nas traži da nastojimo postići taj gotovo nedostižni cilj. Tora ima strategiju da u potpunosti prepozna slabost ljudskih bića, a ipak, u isto to vrijeme, ne ugrožava svoja duhovna mjerila u odnosu na ljudska ponašanja i vrednote. Tora za nas postavlja ciljeve i definicije. To što nismo u stanju da s lakoćom ostvarimo te ciljeve ne mijenja našu obavezu koju imamo da ih nastojimo postići.

Stvarna pobožnost, pravda i istina su apsolutne stvari koje odolijevaju našem relativizirajućem moralu i promijenjivim društvenim normama i ponašanju. Pa ipak, jasno je da moramo imati čistu definiciju tih uzvišenih ciljeva koje nastojimo postići. Tora nam postavlja izuzetno visoka mjerila u svim područjima ljudskog života i ponašanja. Možda nećemo biti u stanju neprestano u potpunosti živjeti prema tim standardima, no jasno razumijevanje i definicija koji su to standardi pruža nam neophodni okvir pokojem možemo suditi ono što činimo i postizemo u životu.

Ako ignoriramo ili ublažavamo te standarde kako bismo se osjećali ugodnije u vezi svojih neuspjeha i slabosti, siguran je recept za moralnu iskvarenost i slom društva.

Suce i policiju – zakon i red – treba uspostaviti u svim Židovskim zajednicama u sva vremena. U najvećem dijelu našeg dugog izgnanstva iz naše domovine, Židovsko je društvo imalo svoju vlastitu policiju, sa ili bez odobrenja nežidovskih vlasti, ovisno od slučaja do slučaja.

Većinu tog dugog razdoblja pravosudni je sustav bio povjeren rabanima, njihovim sudovima i njihovim odlukama. Odluke provodile su društvene norme u kojima su živjeli. Rabini su poštovali zakon zemlje u kojoj su živjeli u svim slučajevima izuzev kada su ti zakoni bili očigledno diskriminirajući po Židove, suprotni Tori ili očito nepravedni i zli.

Ipak, rabini su se protivili tome da se presude u vezi sporova među Židovima donose na nežidovskim sudovima. Nastankom Države Izrael sada u našoj zemlji postoji dvostruki pravosudni sustav – onaj sekularnog sudskog sustava i onaj rabinskog sudskog sustava.

Budući da se sudovi sastoje od ljudskih bića, niti jedan sustav se nije pokazao nepogrešivim na svim instancama. Ipak, najvećim dijelom svi mi koji živimo u Izraelu smatramo da živimo u zemlji koja usitinu teži ispravnom i moralno zakonskom sustavu i redu u našem društvu.

Sve dok ne ugrožavamo uzvišena mjerila Tore u vezi istinske pravde mi na neki način možemo živjeti sa nedostacima našeg društva u vezi tih standarda. Težnja za istinskom pravdom uvijek će ostati cilj u Židovskom životu.

Šabat šalom. ■

Rabbi Yissocher Frand:

Bolje bezazlenost u ruci nego golub na grani

Pasuk [redak] nas uči: "Bit ćeš bezazlen (*tamim*) s Vječnim B-gom svojim" [*Devarim 18,13*]. Raši tumači ovako: Hodi s Njim u bezazlenosti (*temimus*) i prihvaćaj što On ima u spremi za tebe; nemoj pokušavati predvidjeti budućnost; prihvati što ti Svemogući daje potpunom vjeron.

Prema Ramba"nu, ovaj *pasuk* je biblijska zapovijed. To je jedno od mjesta u vezi kojih se Nahmanid raspravlja s Majmonidom oko nabravanja 613 zapovijedi. Ramba"m ovo ne ubraja u *micve*; on to smatra tek dobrim savjetom. Ramba"n se ne slaže – on ubraja u *micve* to da se bude bezazlen i da se ne pokušava "nadmudriti" Gospodara Svemira ili dokučiti budućnost.

Rav Schach je bio napisao pismo u kojem ozbiljno kritizira praksu koju je zamijetio kod mnogih, da nastoje saznati budućnost čitanjem dlana ili

čitanjem *kesube* " ili nečim sličnim. Svi ti ljudi koji nude takve usluge, tvrdio je on, su šarlatani i prevaranti koji žele na brzinu i na nepošten način zaraditi novac. On je zabranio da se oslanja na amulette i savjete ljudi koji očigledno ne posjeduju znanje koje navodno dijele drugim ljudima. Unatoč tome što neki od onih koji to čine imaju duge bijele brade i naizgled su religiozni, Rav Schach je istaknuo da se ne smije savjetovati s takvim ljudima, niti oslanjati na njihove savjete, navodeći *pasuk* iz ovojedne *paraše*: "Bit ćeš *tamim* s Vječnim B-gom svojim" i pozivajući se na Rambanov komentar na taj *pasuk*. Rav Schach je svoje pismo zaključio: "Mi se moramo oslanjati samo na Vječnog, sve ostalo je *hevel* [ispraznost]."

Naši učenjaci uče nas homiletsku pripovijest o Šlomi HaMelehu [Kralju Solomonu]. *Medraš* uči da je mu-

dri kralj znao jezik ptica (*sichas haCiparim*). Neki je čovjek došao Šlomi HaMelehu i zamolio da ga Šlomo HaMeleh nauči taj jezik. Isprva je to kralj odbio, no čovjek ga je gnjavio sve dotle dok on nije popustio i naučio ga *sichas haCiparim*. Čovjek je nakon toga šetao poljem i začuo dvije ptice kako razgovaraju. Jedna je ptica rekla drugoj: "Vidiš li ovog čovjeka; sva će mu stoka pomrijeti za par tjedana." Čovjek je otišao kući i čim mu s pružila prva prilika odmah prodao svu svoju stoku. I gle, dva tjedna kasnije čitavo je stado pomrlo. Čovjek je izbjegao ogroman financijski gubitak!

Nešto kasnije, čovjek je ponovo išao poljem i čuo kako jedna ptica kaže drugoj da će čovjeku kojeg vide kuća i sve pokućstvo izgorjeti za dva tjedna. I ponovo, on je prodao svoju kuću a sve što je bilo u njoj spremio na drugo mjesto. I doista, dva tjedna kasnije kuća je izgorjela do temelja. I još jednom je izbjegao katastrofu!

Kada je sljedeći puta izašao u polje, čuo je kako jedna ptica kaže drugoj da će se čovjek koji se nalazi u njihovoj blizini sljedećeg tjedna srušiti mrtav. On je tada otišao natrag k Šlomi HaMelehu i sav u očaju tražio savjet od njega što da učini. Šlomo Ha-Meleh je rekao: "Kazao sam ti da te ne želim podučiti jeziku ptica! Ti si učinio nešto vrlo loše i B-g ti je želio dati kaznu. Namjeravao te kazniti smrću tvoje stoke. No, ti si Ga

(nastavak s 18. stranice) **Rabbi Yissocher Frand: Bolje bezazlenost u ruci nego golub na grani**

"nadmudrio" i saznao – od ptica – kako da izbjegneš tu kaznu. Kazna bi bila na tvoje dobro – taj bi te financijski gubitak protresao i natjerao te da se pokaješ i popraviš svoje puteve.

Onda te Svemogući odlučio navesti na *tešuva* spaljivanjem tvoje kuće do temelja, no ti si ponovo izbjegao tragediju i time priliku da se pokaješ. Tvoji su grijesi, međutim, ostali i jedina mogućnost koja je još preostala Svemogućem je da izazove tvoju smrt kao kaznu za te grijeha.

U ovoj priči postoje dvije pouke.

Prva je pouka očito *pasuk* u ovoj tjednoj *paraši*: Budi bezazlen (*tamim*) s Vječnim B-gom svojim. Prihvati ono što te zadesi. Nemoj uvijek nastojati pronaći način kako da "nadmudriš" Svemogućeg istražujući Njegove skrivene planove za bu-

dućnost.

Drugu je pouku mnogo lakše shvatiti nego provesti. Mnogo ju je lakše akademski podučavati nego primijeniti u praksi. Ne bismo trebali nailaziti na takve kušnje. Međutim, ako nas zadese nevolje, moramo vjerovati i razumjeti da su one najbolje što nam se moglo dogoditi. To je pouka koju smo učili mnogo puta u prošlosti. Kada se takve stvari dogode, mi moramo zauzeti stav: Moglo je biti i gore. B-g mi šalje upozorenje. To je *kapara* [pomirenje], i na kraju je sve što B-g čini na dobro.

Da li je priča o Šlomi Ha-Melehu stvarna ili tek alegorija nije toliko važno. Pouka koju ova pripovijest podučava glasi "bit ćeš bezazlen pred Vječnim B-gom svojim" i moramo vjerovati da "sve što B-g čini je na dobro." ■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Ne dopustite svojim željama da vas podmire!

"Nećete prihvatiti mito, jer mito će zaslijepiti oči mudraca" (Ponovljeni zakon 16,19)

Svi smo mi suci, svakog dana donosimo mnoge prosudbe. Svaka želja koju netko ima je mito, ona utječe na prosudbe čovjeka kako bi potpomogao svoj željeni čin.

Jedan alkoholičar koji se oporavljao rekao je: "Svih godina dok sam pio, nikada nisam popio, osim ako nisam prosudio da je to u datom trenutku ispravno učiniti."

Naša sposobnost racionalizacije je golema. Genijalno smo domišljati u opravdavanju onoga što želimo učiniti, ma što to bilo. Mito žudnje čini nas slijepima prema posljedice našeg čina. Mi postajemo žrtvama našeg samozavaravanja.

Svatko je sudac.

"Suce i redarstvenike ti ćeš sebi postaviti." Riječi „ti“ i „sebi“ su u hebrejskom tekstu u jednini. Stoga je to ne sa-mo kolektivna *micva*, da se uspostavi pravosudni sistem, već i nalog svakom pojedincu da razvije „su-ca“ i „policajca“ u sebi. Svaka osoba ima obavezu zasjedati sudom svojim vlastitim postupcima. Postoje mnogi zakoni koji reguliraju postupanje suda-ca. Prvi i najvažniji je ne uzimanje mita. Bez obzira koliko velika i učena osoba bila, ona je ne samo podložna podlom djelovanju mita, nego i Tora kaže da je takvo izvrtanje pravde neizbježno. U svom svaki-dašnjem životu mi stalno donosimo presude. Ponekad ćemo razmisliti o to-me da li da nešto učini-mo, a drugi put ćemo zaključiti da treba nešto učiniti ili ne učiniti uz malo ili nimalo razmatranja. Bilo kako bilo, mi smo donijeli sud i moramo se upitati da li

je taj sud donesen objek-tivno ili smo bili „podmi-ćeni“? Kad god je uključen neki osobni interes, postoji mogućnost za „podmići-vanje“. Kako možemo izbjeći rizik da ne budemo zavede-ni svojim vlastitim interesi-ma? *Pirkei Avos* nas uče:

Osobi čija je prvenstvena želja bliskost s B-gom ništa ne manjka. Što god da ima ona je zadovoljna s time.

„Pribavi si učitelja, i steci si pouzdanog prijatelja“. Objektivni sud ljudi koji se is-kreno brinu za nas može nam pomoći spriječiti da ne bu-demo zavedeni prikrivenim motivima pa da donesemo odluke koje nisu istinski pravedne.

Štoftim ??

Ako netko želi dodati više restrikcija nego li ih zakon nalaže, on to može učiniti za sebe, ali ne smije [postavljati takve zahtjeve] drugima (Šulhan Aruh).

Neki ljudi koriste dvojaka mjerila. Jedna pravila primijenjuju na sebe, a druga na sve ostale. Šulhan aruh, tipski mjerodavna kompilacija Židovskog zakona, prihvaća taj smjer razmišljanja - ali pod jednim uvjetom: stroži skup pravila mora se primjenjivati na sebi, a blaži primijeniti na druge ljude.

Smjernice postoje za mnogo toga, kao npr. za postotak prihoda koji se treba dati za *cedaka*. Mnogi *cadikim*, pravedni ljudi, zadržavali su tek

najminimalniji dio svojih primanja za sebe, dovoljan tek da prehrani njihovu obitelj, a sve ostalo davali su siromašnima. Međutim, oni nikada ne bi očekivali da netko drugi slijedi njihov primjer, a neki su to čak i zabranjivali.

Naši umovi genijalni su u smišljanju sebičnih racionalizacija. Ponekad možemo imati izvrsne razloge da ne budemo darežljiviji u *cedaka*, čak i ako je to u okviru predviđenog iznosa. Možemo razmišljati o budućnosti, brinuti se za ekonomsku sigurnost, i zaključiti da moramo staviti više novca na stranu za crne dane. A opet često kritiziramo ljude za koje smatramo da ne daju dovoljno u *cedaka*.

Moramo biti svjesni takvih racionalizacija i sjetiti se da zahtjevnija pravila primijenimo na sebi. Ako ćemo racionalizirati, racionalizirajmo na način koji iskazuje povjerenje prema drugima.

(Danas ću se prisjetiti da prema sebi budem zahtjevniji nego prema drugima.)

Biseri hasidske mudrosti

Jednog od hasida velikog cadika, Pinhasa iz Koreca već je duže vrijeme razdirala sumnja: nije on nikako mogao razumjeti kako je moguće da Stvoritelj zna sve njegove misli, čak i one sasvim neodređene i nepostojane. Tako tjeskoban, udubljen u svoje misli, krenuo je svom učitelju da mu on pomogne srediti zbrku u glavi.

Reb Pinhas je stajao naslonjen na prozor, pa je izdaleka primijetio gosta na dolasku. Hasid je ušao, pozdravio učitelja i krenuo se jadati, kad ga ovaj iznenada prekine riječima:

"Prijatelju moj, ja znam što ti je na srcu; znam dobro što te muči, jer sam i sam, ne jednom, kroz sve to prolazio! Objasni ti meni sada, kad već ja znam, zašto i sam Stvoritelj ne bi mogao znati?" ■

Dvije vrste ljubavi – sebična i nesebična – su dijametralno suprotne. Sebična ljubav je uvjetovana; vi volite pod uvjetom da će vaše potrebe biti zadovoljene, pa, ako osoba koju ste odlučili voljeti ne uzvraća na očekivani način, vi ju napuštate i tražite negdje drugdje. Premda na trenutke može izgledati idealna, takva je ljubav osuđena na nepostojanost. Kada osoba koju volite zatraži pomoć, vi ćete reagirati. Ali jednom kad cijena postane previsoka, kad počnete osjećati da dajete više nego što primete, jednostavno ćete prestati voljeti. Nakon svega, postoji određeni prag neugode do kojega ste spremni trpjeti za drugu osobu.

R. Simon Jacobson ■

Nastoji pretvoriti zadovoljenje

tjelesnih potreba u duhovno iskustvo.

Ima ljudi koji jedu kako bi

imali snage učiti B-žju riječ.

Drugi, koji su više okrenuti duhovnosti,

proučavaju B-žju riječ

da bi znali kako jesti.

R. Nahman iz Breslova ■

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Ozer Bergman, Breslov Research Institute:

Priča za put

"Za vrijeme putovanja ispričao sam priču. Svima koji su je čuli pala je na pamet *tešuva*".

Dopustite mi da vam ispričam priču. Ali prvo, ako vam nije poznata priča o "Izgubljenoj princezi", evo njenog kratkog sadržaja. Kralj se razljutio na svoju kćer i rekao joj neka se gubi. Ona je nestala, te ju je vjerni kraljev vicekralj godinama tražio, sve dok ju nije pronašao i doveo kući.

Prije nekih 40 godina, Reb Gedaliah Kenig, z"l, koji je u to vrijeme živio u Jerušalajimu, bio je u posjeti Sjedinjenim Državama. Dio njegovog rasporeda uključivao je putovanje u Kaliforniju, gdje je trebao govoriti grupi Židova - studenata postdiplomaca, koji su gajili veliko zanimanje za judaizam i Rebbe Nachmana. Odlučeno je da će Reb Gedaliah govoriti o Rebbeovoj priči o "Izgubljenoj princezi".

Predavanje je započelo tako da je svaki od studenata iznio ono što smatra najvažnijom poukom priče. Jedni su iznosili povijesne lekcije, drugi filozofske uvide, treći kabalističke nijanse koje su otkrili, a četvrti su istaknuli psihološke premise. On -da su se okrenuli prema Reb Gedaliji očekujući što će on reći.

Tihim glasom on je rekao: "Glavna pouka ove priče je da za štetu uzrokovanu trenutkom ljutnje može tre-

bati godine i godine da je se popravi."

Kad je Rebbe Nachman ispričao ovu priču, on nije rekao zbog čega se kralj naljutio na svoju voljenu kćer, princezu. Niti je Rebbe objasnio zašto je kralj rekao ono što je rekao ("Neka te netko ne-dobar odvede!"). Rebbe nam kaže da je kralj bio prepun kajanja, a vicekralj je to primjetio, i to ga je nadahnulo i potaklo da provede godine svog života tražeći je. (Zapamtite da kada je vicekralj krenuo u potragu, on nije znao hoće li ju naći ili ne!)

Kad jednom vicekralj krene, kralj jednostavno nestaje iz priče. Tek kad se princeza i vicekralj po prvi put susretnu, oni ga spomenu - "Ovdje sam zbog onoga što je moj otac rekao"- ali kralj strašno tuguje i pati zbog njenog nestanka. Jedini cilj vicekralja je da ju dovede kući.

Tijekom svoje priče - naše priče! - vicekralj pokazuje jako puno pozitivnih osobina, Svaka od tih osobina potrebna nam je u različitim momentima života. On nije stidljiv. Kada on krene, vicekralj zatraži sve što je potrebno da učini *tešuva*. Iako ne zna gdje se ona nalazi ili kuda da krene, on je uvjeren da će pronaći princezu.

Vicekralj se ne plaši istražiti neistraženo, iskušati nove puteve kada stari ne funkcioniraju, osporiti unu-

tarnju nesigurnost ili se odreći sigurnosti. On se ne libi razotkriti društvo ili, raspravljati se s vlastima kako bi pronašao princezu. Unatoč svemu kroz što prolazi, vicekralj zna da je ona stvarna i da je njezina poruka istinita.

Kroz cijelu priču, vjera vicekralja u osnovi je svega: njegove upornosti, njegove hrabrosti, njegove nade i njegovog prevladavanja vlastitih pogrešaka. Potrebno mu je malo vjere da bi započeo, no sve više i više vjere dok potraga traje, jer što je bliže da je oslobodi, to potraga postaje sve teža i teža.

Pa ipak, kad vicekralj odjuri u Biseri dvorac na zlatnoj planini, potrebno mu je nešto novo i nešto staro. Potreban mu je njegov stari prijatelj, strpljenje, ali ga mora koristiti na nov način. Do sada je strpljenje koristio da bi išao dalje unatoč tome što je izgledalo da nema napretka. Sada mora koristiti strpljenje da ne čini ništa. Sada mu je strpljenje potrebno da izradi plan.

Ovo je novo. Iako vjera mora biti u podlozi svega što činimo i često je primarni alat koji trebamo koristiti, postoje kritični trenuci u kojima moramo koristiti *hohma d'keduša* (svetu mudrost). Iako ima perioda u životu kada se možemo tek teškom mukom provući, postoje i periodi kada B-g želi da mislimo unaprijed i isplaniramo kako ćemo osloboditi princezu.

Za sada, međutim, plan ostaje skriven. Misterije ostaju. Rebbe Nachman nam ne kaže zašto smo - poput princeza - u progonstvu, i ne nam kaže kako ćemo - poput vicekralja - osloboditi princezu. On nam kaže smo ono što trebamo znati: da možemo i da ćemo je osloboditi. Vjerujte!

A gutn Shabbos!

Šabat šalom! ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: ŠOFTIM

Ovaj Šabat čitamo parašu Šoftim koja uvijek dolazi na početku mjeseca Djevice - kao priprema za Novu godinu.

Paraša započinje odlomkom: "Postavit ćeš šoftim (suce) i službenike kod vratiju svih svojih gradova..." jasno ističući razliku kako se gleda na ulogu suca u današnjem društvu i kako se gledalo kod biblijskog suca.

Zohar objašnjava da riječ "sudac" znači ravnoteža. U svakome od nas postoje tri sile. Sila davanja – Desni stupac, *hesed* (suosjećanje), obzirnost; Lijevi stupac, sila primanja, procjena i snaga; i sila uravnoteženja – Središnji stupac, milost i sklad. Prema hebrejskom zakonu, kada netko bude proglašen krivim to je zbog toga što je stupio van ravnoteže, i svakako je tu u pitanju Lijevi stupac koji donosi prosudbu i egocentričnost koji su odgovorni za to. Uloga suca je, dakle, da prijestupnika dovede u ravnotežu i sklad, i to je značenje hebrejskog glagola *š.f.t.* Zohar na taj način naglašava da odlomak "Šoftim (suce) i službenike..." ukazuje da se ovdje radi o *micvi* (zapovijedi), a ne o razboritoj društvenoj potrebi. Zbog čega je to važno?

"*Micva*" je, prema Zoharu, čin koji povezuje nebesa sa zemljom, tijelo s dušom, duhovnu svijest s fizičkim ili svjetovnim postupkom. Kada sudac, službenik ili bilo tko na vlasti učini nešto s pozicije duhovne svrhotivosti, iz opredjeljenja da svoju

javnu ulogu spoji s B-žanskom misijom i ciljem, onda će se u skladu s time transformirati i pokretačka sila, kao i rezultati. Po prirodi čovjek svoje postupke određuje prema onoj "što tu ima za mene", ali kada je nečiji motiv isključivo egoistične naravi onda ne postoji ništa što bi ga natjeralo da raste i razvija se. To je razlog zašto postoji toliko nezadovoljstva javnim dužnosnicima širom svijeta.

Talmud uči da kako bi sudac svoj posao radio djelotvorno, on mora razumijevati da u svakoj osobi postoji B-žanska iskra koju treba voljeti, ispravljati i uravnotežiti. Sudac ili javni službenik koji ne shvaća da se nalazi na B-žanskoj misiji neuporabiv je u toj službi i njegov je rad manjkav. Načela kojima se treba rukovoditi su "ljubi druge kao što ljubiš sebe" i "čini ono što je pošteno i pravedno" (*Ponovljeni zakon 6,18*) – postupati s milosrdem, ljubavlju i odgovorno u Stvoriteljevo ime.

Ukoliko se ne postupi po tim na-

čelima dolazi do "*halala*". (Riječ "*halal*" znači praznina ili ponor, no također znači i tijelo ubijenoga). To nas dovodi do razumijevanja izraza: "Ako se nađe tko ubijen ...gdje u polju leži" (*Ponovljeni zakon 21,1*), suci i predstavnici vlasti tada moraju izračunati koji je grad najbliži tom tijelu, i suci se toga grada smatraju odgovornima za ubojstvo. Ti suci imaju izvršiti jedinstveni obred tijekom kojega izriču "Naše ruke nisu prolile ovu krv, niti su je naše oči vidjele" (*Ponovljeni zakon 21,7*). Za ubojstvo Tora posebno odgovornima drži čelnike i predstavnike grada, one koji su odgovorni za društvenu pravdu u zajednici.

Rav Haim Vital objašnjava značenje "vrata" u retku "*Postavit ćeš Šoftim (suce) i policajce na vratima (u gradovima) ...*": oči, uši, nos i usta naša su vrata, tako da, ako im postavimo suce i policajce, ako se suzdržimo od gledanja, govorenja ili slušanja onoga što ne bismo trebali, onda smo na dobrom putu. ■

Iz domaćeg tiska

POLITIKA

Integracija ima dvije strane

Deutsche Welle 5.8.2018.

Tisuće Nijemaca migrantskog porijekla dijele svoja iskustva s rasizmom u kampanji #MeTwo. Nije dovoljno samo da se manjina integrira, i većinsko stanovništvo se mora potruditi, smatra Armin Langer.

Hashtag #MeTwo, kojeg je pokrenuo aktivist Alij Can, sakuplja priče tisuća Nijemaca migrantskog porijekla - njihova iskustva sa svakodnevnim susretanjem s rasizmom u školama, na poslu i na ulici. Svim tim iskustvima je jedna stvar zajednička: ona pokazuju da, bez obzira na to koliko su te manjine integrirane u ovoj zemlji, njih još uvijek odbacuju mnogi Nijemci bez migrantskog porijekla. Ovaj nedostatak priznanja potvrđuje i nedavna studija instituta Ipsos: Samo 46 posto ispitanika u Njemačkoj bilo je mišljenja da Židovi mogu biti Nijemci - a samo 26 posto ispitanika smatra da neka osoba istovremeno može biti musliman i Nijemac.

Einsteinovim stazama

Pokretač #MeTwo kampanje bilo je povlačenje Mesuta Özila iz nogometne reprezentacije Njemačke i njegova dosta citirana izjava: „Ja sam Nijemac kada pobijedimo, ali imigrant kada izgubimo.“ Özil je izgovorio ono što osjećaju mnogi pripadnici različitih etničkih i vjerskih manjina u Njemačkoj. Taj osjećaj vjerojatno su dijelili i pripadnici manjina prije nas.

Gotovo prije jednog stoljeća, 1922. godine, još jedan poznati Nijemac je došao do istog zaključka kao i Özil. Bio je to Albert Einstein. "Ako se dokaže moja teorije relativnosti, Nijemci će reći da sam Nijemac,

a ako se moja teorija pokaže pogrešnom, Nijemci će reći da sam Židov." Čuveni fizičar je pred Francuskim filozofskim društvom u Parizu na Sorbonni iznio taj ambivalentni osjećaj, rekavši kako se to odnosi na tijekom desetljeća prošli kroz radikalni proces integracije - ali još uvijek nisu prihvaćeni.

Uz prosvijećenost i zakone o emancipaciji koji su uslijedili, polako je splašnjavala izolacija Židova, koja je određivala njihove živote više od tisuću godina u zemljama njemačkog govornog područja. Istodobno, uz stjecanje građanskih prava, Židovima je ponuđena integracija kao uvjet za sudjelovanje u društvenom životu. „Od toga neće biti ništa sve dok su Židovi Židovi, dok se obrezuju, oni civilnom društvu nikada neće postati više korisni nego što mu štete“, rekao je tada Immanuel Kant. Intelektualci 19. stoljeća - kao što su Humboldt, Herder i Hegel. - podržali su ravnopravnost Židova. Ipak, oni su također smatrali da se Židovi moraju radikalno promijeniti, čak i odreći svog judaizma, kako bi njihova integracija mogla uspjeti.

Integracija nije odricanje od samog sebe

Pod prosvjetiteljskim pritiskom na integraciju, mnogi Židovi su se odlučili za djelomično ili potpuno napuštanje vlastite tradicije. Bavili su se Kantom i Lessingom, oduševljavali pjesmama Goethea i Schillera, slušali Wagnerovu muziku. Svoj vlastiti jezik, studij Talmuda i svoju tradicionalnu klezmer muziku odjednom su smatrali zastarjelim. Nadajući se jednakosti, liberalni Židovi provodili su vjersku reformu u skladu s protestantskim standardima i

odrekli se vlastitih tradicionalnih pogleda na poštivanje tradicionalnih prehrambenih propisa, obrezivanja i zakona šabata. U sinagoge su unosili orgulje; rabini su počeli propovijedati Božju riječ u skladu s načelima Schleiermacherove homiletike, protestantskog doktrine propovijedanja. Drugi su otišli i korak dalje te su konvertirali na kršćanstvo. Religijska promjena među Židovima u Europi događala se u 19. stoljeću: većina pripadnika židovske srednje klase u Berlinu je na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće konvertirala na kršćanstvo.

Iako je većina Židova vlastiti identitet potisnula ili čak posve odustala od njega, oni su i dalje smatrani "ostalima". Heinrich Heine bio je jedan od židovskih preobraćenika na kršćanstvo - ali i nakon njegovog konvertiranja bio je na meti antisemitske polemike. Iz tog razočaranja koje su Židovi osjećali naspram obećanja glede emancipacije, koncem 19. stoljeća je nastao politički cionizam.

Njegov glavni osnivač, austro-ugarski novinar Theodor Herzl je na početku bio zagovornik potpunog prilagođavanja i u masovnom prelasku mladih Židova na kršćanstvo je vidio rješenje. Njegov sin nije bio obrezan, a umjesto Hanuke u vlastitoj kući se slavio Božić.

Tek 1895. godine, nakon antisemitske tirade mržnje protiv integriranog francuskog časnika židovskog porijekla Alfreda Dreyfusa, Herzl je morao shvatiti da potpuno prilagođavanje manjine nije dovoljno da stane na kraj mržnji. To ga je dovelo do zaključka da za Židove u Europi, s obzirom na rašireni antisemitizam, nema budućnosti i postao je zagovornik političkog cionizma.

I većinsko stanovništvo se mora integrirati

Stotinu godina nakon Herzla još uvijek se postavlja isto pitanje: tko pripada Njemačkoj? Naravno da iskustva iz 19. stoljeća i ona današnja nisu identična - ali uočljive su sličnosti. Antisemitizam nije nestao, uvjereni su mnogi Židovi koji su iznijeli svoja iskustva u #MeTwo kampanji. Muslimani, ljudi druge boje kože, Sinti i Romi, kao i pripadnici drugih manjina, koji se također javljaju za riječ u aktualnoj kampanji, ukazuju na to da nije dovoljno samo da se manjina integrira - i većinsko stanovništvo se također mora integrirati. Integracija uvijek ima dvije strane. ■

Armin Langer, rođen 1990., studirao je filozofiju i židovsku teologiju. Autor je knjige "Židov u Neuköllnu - moj put do suživota religija" ■